

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ТА ЗАКОНОДАВЧА БАЗА УКРАЇНИ

Губіна Г. Л.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства

Одеського державного аграрного університету

м. Одеса, Україна

Під час воєнного стану в нашій державі все актуальніше постає проблема з продовольчою безпекою (надалі – ПБ) у світі та в Україні. Для розуміння даного явища, перш за все, необхідно з'ясувати законодавчу базу України та його визначення, закріплене в останньому.

Із аналізу нормативно-правових актів (надалі – НПА) України щодо поняття «ПБ», то можна констатувати наступне. Усі НПА з даного питання можна згрупувати за певними критеріями. Так, у першу групу входить перелік НПА у чинній національній законодавчій базі, що містять лише саме поняття «ПБ», але не розкривають правової природи даного явища. Наприклад, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» від 24.03.2022 р. № 2145-IX, Постанова Верховної Ради України «Про хід виконання Постанови Верховної Ради України від 15.05.2003 р. «Про інформацію Кабінету Міністрів України про дотримання органами виконавчої влади вимог законодавства при проведенні комплексу весняно-польових робіт та заходи по забезпеченню виконання законодавства при підготовці до збирання врожаю 2003 року та його проведенні» і про баланс продовольчих і фуражних ресурсів на період 2003-2004 років та заходи Кабінету Міністрів України щодо забезпечення продовольчої безпеки» від 18.09.2003 р. N 1191-IV, Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 09.12.2005 р. «Про стан агропромислового комплексу та заходи щодо забезпечення продовольчої безпеки України» від 28.12.2005 р. N 1867/2005, Національна економічна стратегія на період до 2030 року, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179, Методика визначення основних індикаторів продовольчої безпеки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 р. N 1379 (надалі – Постанова N 1379), План заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану, затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 р. № 327-р. До другої групи віднесемо НПА, де є визначення поняття

«ПБ», – це Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 року № 1877-IV (надалі – Закон № 1877-IV) та Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 р. № 1158 (надалі – Постанова № 1158). У останньому підзаконному НПА застосовується поняття «продовольча безпека держави» (надалі – ПБД) [1]. Проте, законодавець ототожнює ці два поняття, тобто ПБ та ПБД, бо надає їм однакові визначення. Так, це «захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності» (п. 2.13 ст. 2 Закону № 1877-IV, п. 1 Розділ III Постанови № 1158) [1, 2]. Вважаємо, що це є помилковим, бо ПБ є більш загальною категорією у порівнянні з ПБД. І наведено вище визначення є притаманним саме ПБД, на наш погляд. Отже, у Законі № 1877-IV ПБ повинно зазнати переосмислення та відповідних змін. Представляється, що таке визначення, закріплене на законодавчому рівні, також потребує перегляду, бо не відповідає певним умовам. По-перше, економічний доступ не завжди є можливим. По-друге, обмеження у визначенні лише економічним доступом є недоречним, бо є ще, наприклад, соціальний, фізичний тощо. По-третє, до продуктів харчування, про які йдеться у визначенні, не висувається будь-яких вимог, тобто це можуть бути всілякі продукти харчування. Однак, Україна нещодавно отримала статус «кандидата в члени ЄС». І наслідками буде узгодження законодавства України та ЄС. Відповідно, відсутність вимог щодо продуктів харчування буде переглянута. Наприклад, 13.04.2023 р. Міністерство сільського господарства Словаччини розпорядилося заборонити обробку імпортованого з України зерна, продаж продукції з українських зернових на внутрішньому ринку, бо у партії пшениці з України вагою 1,5 тис. т, що відправлялася на молотіння, був виявлений пестицид, який не дозволений в ЄС і має негативний вплив на здоров'я людини [3].

У той же час у п. 1 Розділу III Постанови № 1158 передбачені критерії, за якими визначається ПБД: 1) достатність продовольчого споживання – відношення фактичного рівня споживання основних харчових продуктів на одну особу до науково обґрунтованих (медично рекомендованих) норм здорового харчування; 2) доступність продовольчого споживання – відношення вартості річного набору харчових продуктів на одну особу, що відповідає науково обґрунтованим нормам здорового харчування, до річного розміру доходу на одну особу; 3) продовольча незалежність – частка продовольчого імпорту в загальному обсязі продовольчого споживання [1]. А у Постанові № 1379

визначені індикатори ПБД (регіону) розраховуються за такими основними групами харчових продуктів: хліб і хлібопродукти; картопля; овочі, баштанні; фрукти, ягоди і виноград; цукор; олія; м'ясо і м'ясопродукти; молоко і молокопродукти; риба і рибопродукти; яйця: 1) добова енергетична цінність раціону людини; 2) забезпечення раціону людини основними видами продуктів; 3) достатність запасів зерна у державних ресурсах; 4) економічна доступність продуктів; 5) диференціація вартості харчування за соціальними групами; 6) ємність внутрішнього ринку окремих продуктів; 7) продовольча незалежність за окремим продуктом [4]. І всі ці індикатори мають відповідні формули.

Із аналізу Постанов № 1158 та № 1379, на думку автора, вбачається наступне: 1) відмінність закріплених у кожному з них індикаторів та критеріїв, що надає можливість кожного разу застосовувати ту постанову, що є необхідною в даній ситуації. Така політика не є допустимою; 2) прив'язка у Постанові № 1379 до конкретних харчових продуктів, які, мабуть, є найбільш поширеними у споживанні. Однак, тут не враховано будь-які форс-мажори щодо можливості їх споживання, тобто знову потрібно вносити зміни.

У сучасних умовах є актуальним питання щодо співвідношення ПБ та національної безпеки. Із аналізу Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 року № 2469-VIII можна стверджувати, що ПБ не відноситься до складової національної безпеки [5]. Проте, в п. 66 Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 року № 392/2020, передбачено, що Стратегія є основою для розроблення документів щодо планування у сферах національної безпеки і оборони, які визначатимуть шляхи та інструменти її реалізації, в т.ч. Стратегії продовольчої безпеки [6]. Отже, можна стверджувати, що ПБ є складовою національної безпеки.

Таким чином, поняття «ПБ» у законодавстві України регулюється безліччю НПА, але відсутній такий, що визначає її правову природу. Єдиного бачення щодо самого даного явища також відсутнє, бо одне й теж визначення надається на різні поняття, закріплені різні індикатори та критерії щодо визначення досліджуваного явища. Само поняття «ПБ» є актуальним для сьогоденності, в т.ч. і для нашої держави. І можна стверджувати про наявність реформування щодо ПБ, враховуючи нові прийняті НПА.

Література:

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 р.

№ 1158: станом на 20.12.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.05.2023 р.).

2. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV: станом на 27.10.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text> (дата звернення: 15.05.2023 р.).

3. Словаччина забороняє переробку й продаж українського зерна. URL: <https://www.railinsider.com.ua/slovachchyna-zaboronyaye-pererobku-j-prodazh-ukrayinskogo-zerna/>(дата звернення: 15.05.2023 р.).

4. Методика визначення основних індикаторів продовольчої безпеки : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 р. № 1379: станом на 21.10.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.05.2023 р.).

5. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII: станом на 31.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 15.05.2023 р.).

6. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 14.09. 2020 р. № 392/2020: станом на 14.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12> (дата звернення: 15.05.2023 р.).

ПРИНЦИПИ ТА ЗАГАЛЬНІ ПРОЦЕДУРИ ПРИКОРДОННОГО КОНТРОЛЮ: ЗАКОНОДАВЧИЙ ТА ПРОБЛЕМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Гузенко О. П.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін
та економічної безпеки*

*Донецького державного університету внутрішніх справ
м. Кротивницький, Україна*

Прикордонний контроль в умовах повномасштабного сторування російської федерації на територію України набирає провідного значення в колі проблем, які підлягають негайному вирішенню. В Україні питаннями прикордонного контролю займаються представники Державної прикордонної служби, які забезпечують виконання всіх передбачених процедур у відповідності до висунутих вимог у правовій